

Kemijärven kaupunki
PL 5
98101 Kemijärvi
kirjaamo@kemijarvi.fi

Kemijärven pumppuvoimalan, Kallioranta–Ailanganlahti–Tossanlahti (YK 19) rantaosayleiskaavan muutos, kaavaluonnosvaihe

Kemijärven kaupunki on käynnistänyt Kallioranta–Ailanganlahti–Tossanlahti (YK 19) rantaosayleiskaavan muutoksen ja laajennuksen Kemijoki Oy:n aloitteesta. Tavoitteiden ja ympäristövaikutusten arviointiselostuksen perusteella laadittiin kaavaluonnos, jonka vaikutukset on arvioitu kaavaselostuksessa. Mahdolliset lausunnot pyydettiin toimittamaan kirjallisesti 3.1.2026 mennessä.

Johdanto

Kaavoituksen tavoitteena on laatia oikeusvaikutteinen osayleiskaavan muutos, jolla mahdollistetaan pumppuvoimalan edellyttämien Ailangan rantaosayleiskaavan (YK 19) alueelle sijoittuvien rakenteiden ja toimintojen, kuten vesitunnelin ja ruoppausmassojen läjitysalueen, toteutus. Tavoitteena on myös laajentaa kaava-alueita siten, että läjitysalue on mahdollista osoittaa kokonaisuudessaan yleiskaava-alueelle. Yleiskaava laaditaan alueidenkäyttölain sisältövaatimusten (AKL 39 §) mukaisesti ja valmistelun yhteydessä arvioidaan hankkeen merkittävät vaikutukset alueidenkäyttölain (9 §) edellyttämällä tavalla. Kaavamuutoksen valmistelussa arvioidaan kaavamuutosalueelle sijoittuvien ja voimassa olevassa rantaosayleiskaavassa (YK 19) osoitettujen suoraan rakentamislupaan oikeuttavien (AKL 44 §) lomarakennuspaikkojen säilyttämisedellytykset. Niiltä osin kuin rakennuspaikat on mahdollista säilyttää, kaavamuutoksessa tukeudutaan voimassa olevan rantaosayleiskaavan (YK 19) ratkaisuun ja kaavamuutos ohjaa lomarakentamista samalla tavalla kuin voimassa oleva rantaosayleiskaava (YK 19) oikeuttaen suoraan rakentamislupaan (AKL 44 §). Mikäli lomarakentamisen edellytykset kaavamuutosalueen rakennuspaikoilla eivät täyty, ne poistetaan. Laadittava rantaosayleiskaavan muutos ohjaa Ailangantunturin pumppuvoimalaitoksen hankealueelle laadittavaa asemakaavaa siltä osin kuin asemakaava sijoittuu yleiskaavamuutoksen alueelle.

Rantaosayleiskaavan suunnittelualue sijaitsee Kemijärvellä Kuusilahden ranta-alueella noin 20 kilometriä (linnuntietä) Kemijärven keskustasta etelään. Rantaosayleiskaavan muutos kohdistuu Kuusilahden ranta-alueelle, johon vesitunnelin suuaukko, ruoppausalue ja ruoppauksen läjitysalue sijoittuvat. Tunnelin suulle ruopataan syväne ja lisäksi ruopataan noin 1 kilometrin pituinen ja pohjaltaan 80 metriä leveä väylä Kuusilahdelle. Ruoppausmassat läjitetään Kemijärven ruoppausalueen välittömään läheisyyteen tunnelin purkuaukon kaakkoispuolelle. Alustava rantaosayleiskaavan suunnittelualueen pinta-ala on noin 233 ha. Osayleiskaavamuutos toteutetaan mahdollisuuksien mukaan rinnakkain YVA-menettelyn kanssa siten, että osayleiskaavoituksessa hyödynnetään YVA:n yhteydessä tehtyjä selvityksiä ja ympäristövaikutusten arviointeja.

Kemijärven kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen lausunto

Rantaosayleiskaavan (YK19) muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa Kemijärven kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen on tunnistettu hankkeen viranomaiseksi ja todettu, että viranomaisilta pyydetään luonnosvaiheessa tarvittavat lausunnot. Kemijärven kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen toivoo, että sille varataan mahdollisuus lausunnon antamiseen kaavoituksen eri vaiheissa.

Kallioranta–Ailanganlahti–Tossanlahti (YK 19) rantaosayleiskaavan kaavaselostuksen luonnoksen mukaan Ailangantunturin vesivoimalaitoshankkeen ja sen 400 kV:n voimajohdon ympäristövaikutukset on arvioitu osayleiskaavan laadinnasta erillisessä hankekehittäjän teettämässä YVA-lain mukaisessa YVA-menettelyssä. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä varten tehtyjä selvityksiä on hyödynnetty myös kaavaluonnoksen laatimisessa ja sen vaikutusten arvioinnissa. YVA-menettelyn yhteysviranomaisena toimiva Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (Lapin ELY-keskus) on antanut ilmoituksen Ailangantunturin pumppuvoimalaitoksen YVA-selostuksen täydentämistarpeesta 20.11.2025. Lapin ELY-keskus on ilmoituksessaan katsonut arviointiselostuksen olevan puutteellinen kalastoon ja kalastukseen kohdistuvien vaikutusten osalta, Kemijärven pohjasedimenttejä koskevan selvityksen osalta sekä linnustoa ja kasvillisuutta koskevien selvitysten osalta. Osa näistä yhteysviranomaisen puutteellisiksi toteamista selvityksistä on esitetty myös kaavaluonnoksen valmisteluaineistossa. Kemijärven kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen näkemyksen mukaan kaavaluonnoksen tulisi perustua hyväksyttyyn ja täydennettyyn YVA-selostukseen alueidenkäyttölain (132/1999) 9 §:n mukaisesti, jotta kaavan ympäristövaikutuksia voitaisiin arvioida.

Kemijärven kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen toteaa, että kaavan valmistelussa tulee arvioida tarkasti etenkin vaikutukset Ämmänvaaran luontopolun ja Ämmäniemen laavun virkistyskäyttöön ottaen huomioon, että vastaavanlaisia retkeilykohteita luontopolkuineen on tällä hetkellä Kemijärvellä hyvin vähän. Kuusilahden kaivettava väylä, ala-altaan toiminta ja ruoppausmassan läjitysalue voivat vaikuttaa virkistyskäyttökokemuksiin Ämmäniemessä ja Ämmänvaarassa. Lisäksi pumppuvoimalan toiminnasta aiheutuvat virtausolosuhteiden muutokset voivat vaikuttaa jään heikkenemiseen ja sitä kautta vaikeuttaa alueen talviaikaista virkistyskäyttöä kaava-alueella ja kaavoituksen kautta toteutettavan toiminnan vaikutuksesta kauempanakin kaava-alueesta.

Kaavaselostuksessa todetaan, että pumppuvoimalaitoksen toteuttaminen vähentää virkistykseen käytettävää aluetta Kuusilahden rannassa vesitunnelin suuaukon ympäristössä sekä läjitysalueen osalta rakentamisen ajan. Läjityksen päätyttyä alueen käyttö virkistykseen ja vapaa-aikaan on mahdollista. Maanalaisten rakenteiden osalta maanpäällisten alueiden käyttö virkistykseen ja vapaa-ajan liikkumiseen on edelleen mahdollista. Ailangantunturin pumppuvoimalaitoksen osayleiskaavaselostuksen mukaan maakuntakaavamerkinnän yleispiirteisyys huomioiden sekä asemakaavan paikallinen ja vähäinen vaikutus alueen virkistys- ja vapaa-ajan mahdollisuuksiin, ei asemakaavan arvioida olevan ristiriidassa maakuntakaavan tavoitteiden kanssa. Maakuntakaavassa

(3)

hankkeen vesitunneli sekä ruoppaus- ja läjitysalueet sijoittuvat myös laajan kehittämisperiaatetta osoittavan matkailun vetovoima-alueen ja matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealueen merkinnän piiriin. Kemijärven kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen toteaa, että mikäli läjitys toteutetaan hankkeen suunnitelman mukaiselle alueelle, luontoarvot, jotka ovat osaltaan olleet perusteena alueen osoittamiseksi vetovoima-alueeksi, menetetään. Siten kaavan toteutuminen saattaa vaikeuttaa maakuntakaavassa osoitetun vetovoima-alueen ja matkailun ja virkistyksen kehittämistä alueella myös rakentamisen päätyttyä.

Kemijärven kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen huomauttaa, että lähtökohtaisesti hankkeiden toiminnot tulisi sijoittaa niin, ettei arvokkaita luontokohteita ja uhanalaisia lajeja tuhoudu. Läjityksen sijainti on mahdollista siirtää ja siksi se tulee sijoittaa sellaiselle alueelle, jossa arvokkaita luontokohteita ja luonnonsuojelun alaisia lajeja ei esiinny.

Kemijärven kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen toteaa, että kaavan valmistelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että Perävaaran ja Kuusivaaran väliin on rantaosayleiskaavassa osoitettu luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä alueita. Lisäksi tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, minkälaisia vaikutuksia pumppuvoimalalla on Kallioranta-Ailanganlahti-Tossanlahti-rantaosayleiskaavan (YK 19) lisäksi läheisten olemassa olevien kaavojen loma-asuntoalueisiin ja pientalovaltaisiiin asuntoalueisiin. Kemijärven kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen pitää tärkeänä arvioida vaikutuksia etenkin lähimpiin ranta-asemakaava-alueisiin Kenttäniemeen sekä Kauhaselän vastarannalle Ämmäniemeen.

Kaavaselostuksen mukaan alustavien sedimenttitutkimusten perusteella ruopattavien massojen haitta-ainepitoisuudet ovat melko pieniä ja normalisoitujen pitoisuuksien puolesta mahdollista läjittää myös veteen. Ruoppausmassat läjitetään maalla sijaitsevalle läjitysalueelle siten, etteivät ne pääse valumaan takaisin vesialueelle, jolloin myöskään vesistövaikutuksia läjityksistä ei arvioida aiheutuvan. Sedimenttitutkimuksen perusteella metallien liukoisuudet ja happaman valuman syntypotentiaali on syytä arvioida vielä tarkemmin läjityssuunnittelun yhteydessä. Kemijärven kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen huomauttaa, että Lapin ELY-keskus on todennut ilmoituksessaan ympäristövaikutusten arviointiselostuksen täydentämistarpeesta Kemijärven pohjasedimenttejä koskevan selvityksen olevan puutteellinen. Kaavaluonnoksen ympäristövaikutuksia ruoppausmassojen läjityksen osalta ei voida siten esitetyn aineiston pohjalta vielä arvioida vaan kaavan valmisteluaineistoa tulee täydentää vastaavasti kuin ympäristövaikutusten arviointiselostusta.

Kaavaselostuksen mukaan alueelta on kartoitettu alueella mahdollisesti esiintyviä uhanalaisia luontotyyppejä ja lajeja. Pumppuvoimalaitoksen rakenteiden alueella on havaittu muun muassa vesilain mukaisia lähteitä, mutta ne sijoittuva suunnittelualueen ulkopuolelle. Kemijärven kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen toteaa, että kaavaluonnoksen valmisteluvaiheessa tulee esittää tarkemmat tiedot siitä, miten alueella esiintyviä uhanalaisia luontotyyppejä ja lajeja on kartoitettu ja miltä alueilta, kuten ELY-keskuksen täydennysilmoituksessakin todettiin. Mikäli kaavoituksen kohteena olevasta toiminnasta kohdistuu vaikutuksia kaava-alueen ulkopuolisiin lähteisiin, ei riitä, että

(4)

kaavassa todetaan vain, etteivät kyseiset lähteet sisälly kaava-alueelle, vaan kaavoituksen todelliset myös kaavan ulkopuolelle aiheutuvat ympäristövaikutukset on tunnistettava.

Ailangantunturin pumppuvoimalaitoksen osayleiskaavaluonnoksessa yhdeksi kaavamääräykseksi esitetään, että *vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella kaikki jätevedet on johdettava viemäriverkostoon. Muilla alueilla jätevedet on käsiteltävä valtioneuvoston asetuksen 542/2003 mukaisesti.* Kemijärven kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen toteaa, että kaavamääräys tulee muuttaa muotoon *...muilla alueilla jätevedet on käsiteltävä valtioneuvoston asetuksen 542/2003 ja* Kemijärven kaupungin ympäristönsuojelumääräysten *mukaisesti.* Näin määräys huomioi myös Kemijärven kaupungin ympäristönsuojelumääräyksissä ranta-alueille asetetut yleistä puhdistusvaatimusta tiukemmat puhdistusvaatimukset.

Kemijärven kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen toteaa, että koska hankkeen toteuttamisen ja hankkeen kaavoittamisen ympäristövaikutukset ovat käytännössä samat, olisi perusteltua, että YVA-menettelyssä laadittu ympäristövaikutusten arviointi olisi kokonaisuudessaan osa kaavan valmisteluaineistoa. On myös huomattava, että rakentamiseen oikeuttavan yleiskaavan selvitysten vaatimustaso voi olla tiukempi kuin YVA-menettelyssä.